

RAS for Dalmatiner

Rasespesifikk avlsstrategi (RAS) for Dalmatiner

Foto: K. Ravndal

Versjon 2

Gyldig t.o.m. 01.01.24

**Norsk
Kennel Klub**
HUNDEEIERNES ORGANISASJON

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	4
Generelt.....	4
Rasens historie; bakgrunn og utvikling.....	4
Overordnet mål for rasen.....	5
Rasens populasjon.....	5
Populasjonsstørrelse.....	5
Gjennomsnittlig kullstørrelse.....	5
Effektiv populasjonsstørrelse.....	5
Innavlsgrad.....	6
Bruk av avlsdyr.....	6
Innhenting av avlsmateriale fra andre land.....	6
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål.....	7
Prioritering og strategi for å nå målene.....	7
Helse.....	7
Generell beskrivelse av helsesituasjonen i rasen.....	7
Forekomst av helseproblemer, sykdommer og/eller defekter.....	7
DEFEKTER/FEIL.....	8
ATOPI/ALLERGI.....	8
URINSTEN.....	9
DØVHET.....	10
HOFTLEDDSDYSPLASI (HD).....	11
ADULT RESPIRATORY DISTRESS SYNDROM (ARDS).....	11
RENAL DYSPLASI (RD) /NYRESVIKT.....	12
WOBLER SYNDROM HOS HUND.....	13
OSTEOCHONDROSE HOS HUND (OCD).....	13
DVERGVEKST (OSTEOCHONDROSDYSPLASI).....	13

RAS for Dalmatiner

MEGAOESOPHAGUS (MO)	14
Forekomst av reproduksjonsproblemer.....	14
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål.....	15
Prioritering og strategi for å nå målene.....	15
Mentalitet og bruksegenskaper i forhold til rasestandarden.....	15
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål.....	16
Prioritering og strategi for å nå målene.....	16
Atferd.....	16
Atferdsproblemer.....	16
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål	17
Prioritering og strategi for å nå målene.....	17
Eksteriør.....	17
Eksteriørbedømmelser.....	17
Overdrevne eksteriørtrekk.....	18
Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål.....	18
Prioritering og strategi for å nå målene.....	18
Prioritering av viktige kortsiktige og langsiktige mål.....	18
Plan for videre arbeid i klubben.....	20

Innledning

Klubbens avlsråd fikk i oppdrag av styret å lede utarbeidelsen av RAS. Avlsrådet hadde flere møter hvor innholdet i RAS ble diskutert, og en plan for utarbeidelsen ble lagt. Avlsrådet innhentet opplysninger som skulle til for å beskrive populasjonen i Norge, og for å identifisere problemområder i rasen. Deretter laget avlsrådet et utkast som ble grunnlaget for diskusjon med klubbens oppdrettere på et oppdrettermøte på Gardermoen 10.mars 2013. Vi ønsket med dette å inkludere alle parter i utarbeidelsen slik at RAS blir et dokument alle stiller seg bak. Etter oppdrettermøtet i mars ble RAS bearbeidet på nytt av avlsrådet og sendt ut på høring til klubbens oppdrettere. Avlsrådet har revidert RAS. Opplysningene er i hovedsak innhentet fra NKK, klubbens kullrapporter, helseundersøkelsen foretatt i 2013 og tilbakemeldinger fra eiere. I forkant av revideringen er de ulike fokusområdene gjennomgått og nøye drøftet på klubbens oppdrettermøte i mai 2018.

Generelt

Rasens historie; bakgrunn og utvikling

Dalmatineren regnes for å være en meget gammel rase, men man er litt usikre på dens opprinnelse. Det er mest trolig at den fulgte sigøynere fra Asia til Europa. Den utviklet seg derfor til en utholdende travet, som skulle følge karavanene over lange avstander. Man regner med at den også var gitt rollen som vakt hund. Den fikk et helt spesielt forhold til hester, da den oppholdt seg sammen med dem. Rasen er en av de få som har overlevd gjennom tidene, uten å miste sine opprinnelige egenskaper. England regnes som rasens moderne hjemland, mens det er Kroatia som formelt har "eierskap" til rasen. Man må derfor forholde seg til dette landet hva gjelder rasestandarden, og eventuelle forandringer i den.

Rasen var representert i Norge før 1900, men det var ikke mange eksemplarer. Den første dalmatiner ble vist på utstilling i 1906. I senere tid var det kennel Bamselia (Lillian Gustafsson), som var den sentrale oppdretteren, men på grunn av leukodystrophi (se nedenfor), ble det slutt på å avle på hennes hunder rundt 1980. Man kan regne rasen som gjenfødt i Norge fra det tiåret.

Rundt 1980 oppdaget man en recessiv lidelse i vår rase, leukodystrophi. De hundene som ble rammet døde før de fylte ett år. Det ble derfor besluttet å utelukke alle teoretiske bærere fra avl, og det ble nødvendig med importert fra andre land. Det ble hovedsakelig importert fra England og Skandinavia. Linjene fra disse landene var så godt som ubeslektede, og da oppdrettere i Norge stort sett holdt seg enten til de engelske eller de skandinaviske linjene fikk man tilnærmet to forskjellige genpools. Fra ca. 1990 begynte man å pare individer fra disse to grenene med hverandre. Dette var meget vellykket, og rasen fikk i løpet av de neste årene hunder av meget høy kvalitet.

Så fra ca. midt på 90 tallet, hadde mange etablerte oppdrettere fått frem så gode individer at det ble naturlig å ville doble sitt eget oppdrett. Her må man huske på at avlshundene hos de forskjellige oppdrettere nå hadde mange felles aner, slik at man i dag har en forholdsvis liten genpool i rasen, og man bør ha dette i tankene ved fremtidig avl.

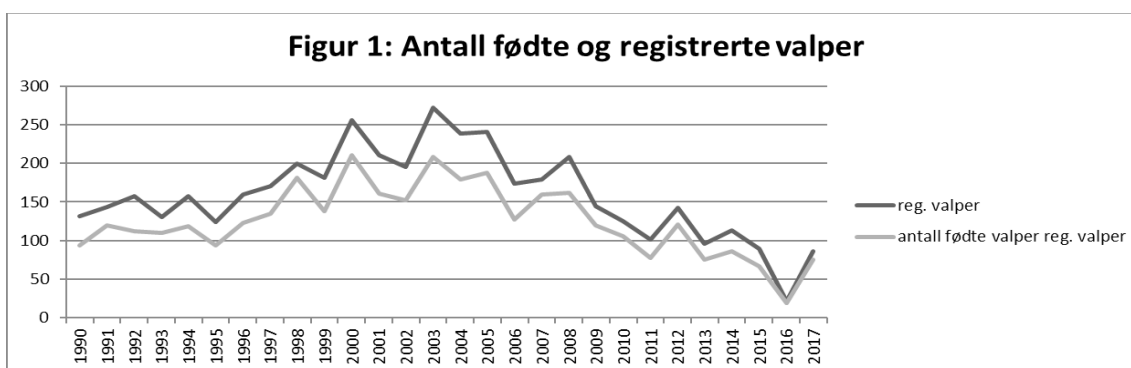
Overordnet mål for rasen

Vi ønsker å avle frem rasetypiske, friske og velfungerende hunder, som er til glede for sine eiere og veltilpasset dagens samfunn.

Rasens populasjon

Populasjonsstørrelse

Rasen har aldri vært stor tallmessig, og man regner med at det nå (2018) er ca. 800-900 dalmatinere i Norge. Det har gjennomsnittlig blitt registrert 130 valper i året siste 27 år. Figur 1 viser at perioden startet med ca. 100 registrerte valper for å nå toppen i 2003 med 210 registrerte, så har antallet igjen sunket til man er nede på ca. 75 valper i 2017. Det er et sprik mellom antall fødte valper og antall registrerte valper som i snitt utgjør 2 valper per kull. Noen valper er naturlig nok svakfødte eller dødfødte, men det er flere grunner til denne forskjellen. Døve valper blir tatt bort, og tidligere til en viss grad også valper med diskvalifiserende fargefeil. Slik er den reelle forskjellen ca. 1 valp pr. kull, så rasen regnes som vital og livskraftig.

Gjennomsnittlig kullstørrelse

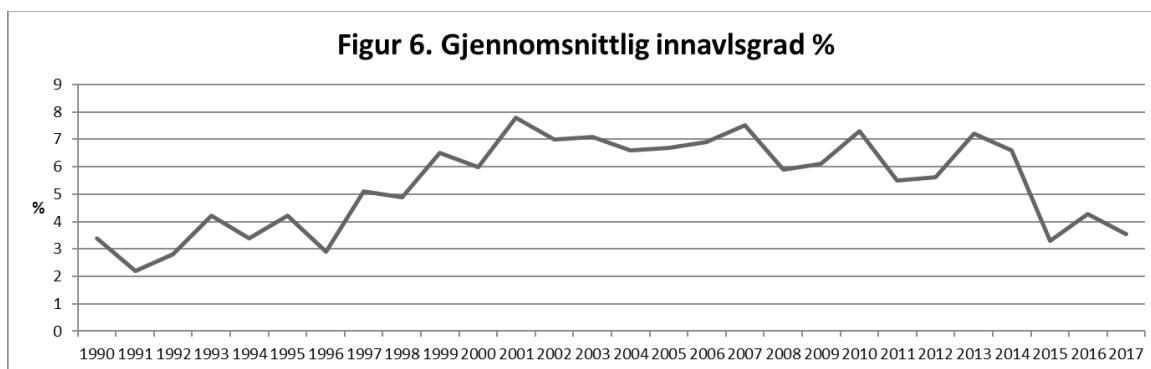
Det har blitt født i gjennomsnitt 8,75 valper pr. kull de siste 27 år (Figur 4). Dette er et forholdsvis høyt antall og viser at rasen per i dag ikke har reproduksjonsproblemer.

Effektiv populasjonsstørrelse

Man har foreløpig ikke regnet ut effektiv populasjonsstørrelse i vår rase, så her beskrives hvor stor andel av registrerte hunder per år som brukes i avl. Figur 5 viser en oversikt over trenden med statistikk fra NKK. Denne trenden er litt forsinket da unge hunder ikke nødvendigvis er blitt benyttet i avl ennå. Av registrerte hunder er det mellom 10-20% som brukes i avl.

Innavlsgrad

Figur 6 viser gjennomsnittlig innavlsgrad regnet ut på 6 generasjoner, hentet fra Dogweb. Man ser at den har steget fra 1996 og har ligget rundt 7% i perioden 2000-2010. Dette er mye høyere enn anbefalt maksimumsgrense fra NKK som vises med rød streken. NDK har hatt fokus på å få ned innavlsgraden. Det er en klar tendens, særlig siste fem år, at den gjennomsnittlige innavlsgraden i rasen er nedadgående. Det betyr at oppdrettere i all hovedsak følger anbefalingen om å bruke større variasjon i hannhunder, og gjøre kombinasjoner under 6,25 % innavlsgrad. Ved utarbeidelse av RAS i 2014 lå den gjennomsnittlige innavlsgraden på 7 %. Gjennomsnittet for 2017 var 3,53 %. Dette gir en gjennomsnittlig innavlsgrad siste fem år på 5%.

Bruk av avlsdyr

Matadoravl betyr gjentatt bruk av samme hund. Dette skjer som regel på grunn av popularitet og/eller manglende tilgjengelighet på andre hunder. Konsekvensen av matadoravl er at mange hunder i neste generasjon, er i slekt med hverandre. Det vil derfor øke faren for innavl i en rase. NKK sin anbefaling er at en hund ikke bør ha flere avkom enn tilsvarende 5 % av antall registrerte hunder i rasepopulasjonen i en 5-års periode. I vår rase med dagens registreringstall, tilsvarer dette ca. 30-40 avkom, og er gjeldene for både tisper og hannhunder. Det vil si at et avlsdyr bør ha maks 30-40 avkom etter seg i hele sin levetid. Dette gjelder også utenlandsregistrerte avlsdyr som brukes i Norge. Statistikker viser at mange av våre avlsdyr tidligere har vært over disse grensene, og vil ifølge NKK defineres som avlsmatadorer.

Innhenting av avlsmateriale fra andre land

Etter å ha importert og også benyttet en rekke hunder fra Skandinavia og England på tidlig 80-tallet, sank antallet av importerte hunder, og har aldri kommet opp på tilnærmet samme nivå. Man har til en viss grad reist til Sverige for å bruke hannhunder der, men bortsett fra disse har bruk av utenlandske avlshanner vært minimal. I mange tilfeller har disse hannene også vært avkom av

RAS for Dalmatiner

norskoppdrettede hunder. Likedan er det heller ikke importert mange tisper med tanke på avl. Det kan se ut til at antall importere nå er økende.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Man ønsker å redusere gjennomsnittlig innavlsgrad til anbefalt nivå. Formulert mål i RAS versjon 2014 var i første omgang at den burde ned til 5%, i 2013 var den 7,20%. Formulert mål i RAS versjon 2019, etter drøfting på oppdrettermøte 2018, er at en beholder de anbefalinger og formulerte mål fra RAS versjon 2014 en stund til. Gjennomsnittlig innavlsgrad har vært nedadgående de siste 5 år. NDK vil fortsatt at innavlsgraden beregnes på seks generasjoner for å holde fokus på å få ned gjennomsnittlig innavlsgrad ytterligere.

Prioritering og strategi for å nå målene

- Man vil redusere bruken av matadoravl. Et maks antall avkom pr. avlshund er blitt satt til 30-40 avkom. Avlsrådet vil bidra til å holde oversikt over registrerte avkom, og gi råd i forhold til denne for å unngå mer enn 30-40 avkom per avlsdyr.
- Oppdrettere må være seg sitt ansvar bevisst når det gjelder å holde den gjennomsnittlige innavlsgraden i rasen på anbefalt nivå. Derfor bør innavlskoeffisienten for hvert kull ikke overstige 6,25%. Avlsrådet vil være behjelpelig med å beregne denne. Avlsrådet vil inkludere innavlsgrad i kullrapporteringen og gjennomsnittlig innavlsgrad vil bli inkludert i årsrapporten.
- Oppdrettere anbefales å øke rasens genpool ved å foreta avlskombinasjoner som vil bidra til dette, for eksempel ved bruk av avlsdyr med lite eller ingen slektskap til allerede eksisterende hunder i vår genpool.
- Gjennomsnittlig innavlsgrad vil bli vurdert i neste utgave av RAS i 2023.

Helse

Generell beskrivelse av helsesituasjonen i rasen

Den generelle helsetilstanden i rasen er god i forhold til raser som det er naturlig å sammenlikne seg med. Men som alle andre raser har også vår noen utfordringer en bør ta tak i. Tall fra egen helseundersøkelse foretatt i 2013 viser at av de hundene som har oppsøkt veterinær var problemer med ører, hud og pels de vanligste årsakene for besøket.

Forekomst av helseproblemer, sykdommer og/eller defekter

På bakgrunn av informasjon fra vår helseundersøkelse, pluss kunnskap og kullrapporter fra oppdrettere, samt tilbakemeldinger fra dalmatinereiere, vet man endel om rasens helse.

Nedenfor er informasjon om de lidelser som finnes i rasen i større eller mindre grad og strategier for avl i forhold til disse.

RAS for Dalmatiner

DEFEKTER/FEIL

I rasen forekommer det enkelte eksteriørmessige trekk som ikke påvirker hundenes helse. Man har i mange år hatt god oversikt når det gjelder disse, som er patch (medfødt pigmentflekk), blå øyne, feilfarging gule og oransje flekker, individer med forskjellige farger på flekker eller stor pigmentmangel på nesebrusk/øyerand. Patch er pigmentansamlinger som kan ses ved fødselen, som oftest rundt øyne/ører hvor tettheten av pigmentceller er størst. Hunder med patch er hunder hvor sw genet ikke har medført fullstendig undertrykking av pigmenteringen. Blant slike hunder ville man da forvente mindre døvhet, noe som også er tilfelle, men på grunn av tilfeldigheter ved pigmentcellenes spredning vil det også finnes noen døde hunder med patch. En dalmatiner med patch er altså en hund med overdose av pigment, som avlsmessig i forhold til arvelig døvhet sannsynligvis kan være verdifull å bruke i avl. Hunder med patch utelukkes ikke lenger automatisk fra avl både med tanke på døvhet og for sikre bruk av størst mulig del av genpoolen. For at valper etter en hund med patch skal kunne formidles gjennom klubbens valpeformidling, forutsettes det at hunden har en eksteriørvurdering fra autorisert dommer. Premiegraden skal da tilsvare en very good, som er klubbens minstekrav til et avlsdyr. Hunden må ellers oppfylle gjeldene krav. Det er ikke ønskelig at hunder med blå øyne eller feilfarging benyttes i avl.

Forekomst:

Prosenten av disse uønskede eksteriørtrekk viser ingen endring de siste 27 år (se Figur 2). Forekomst av patch har vært mellom 1,1 % og 13,4%, og forekomsten av blå øyne har vært på 0,9 % til 5,1%.

Målsetting:

Fortsette registrering av forekomsten av patch, blå øyne, feilfarging og stor pigmentmangel på nesebrusk eller øyerand.

Strategi:

- Oppdretter sender kullrapportskjema til avlsrådet innen valpene er 3 måneder gamle.
- Avlsrådet rapporterer forekomsten i sine årsrapporter.

ATOPI/ALLERGI

De vanligste problemene innen hud hos dalmatiner dreier seg om parasitter, infeksjoner i hud/ører, follikulitt, pododermatitt, atopisk dermatitt og fôrallergi.

Forekomst:

Ørebetennelse er den sykdommen som forekommer oftest ifølge vår egen helseundersøkelse. Deretter kommer problemer med hud og pels. Det er relativt få som melder om store allergier, men ørebetennelser og hudproblemer henger i stor grad sammen med allergiske reaksjoner.

Målsetting:

Man ønsker å redusere forekomsten av atopi/allergi i rasen.

Strategi:

RAS for Dalmatiner

- Hunder med diagnostisert atopi skal ikke brukes i avl. Søsken av atopikere/allergikere kan med stor forsiktighet brukes i avl. Foreldrene kan forsøkes brukt i en annen kombinasjon enn den som ga atopiske valper. Blir det derimot atopiske valper i to forskjellige kombinasjoner, bør hunden ikke anvendes mer i avl.
- Hver enkelt oppdretter må kritisk vurdere sine avlsdyr.
- Man håper at en reduisering av innavlsgraden vil redusere risikoen for at to dyr med de samme recessive anleggene for de samme allergier, blir paret med hverandre.
- Det er viktig at avlsrådet får informasjon om alvorlig allergi hos den enkelte hund.
- Oppdretterne må engasjere seg i problemet.
- Man ønsker jevnlig å få kartlagt forekomsten av atopi/allergi i rasen slik at effekten av eventuelle tiltak kan måles.

URINSTEN

Alle dalmatinere har i utgangspunktet et defekt gen som gjør at de produserer urinsyre med et høyere syrenivå enn andre raser. Dette gjør at de har anlegg for å produsere urater, en spesiell form for urinsten.

Det har de senere årene kommet en del avlsdyr til Europa fra USA. Noen av disse er avkom etter et utkryssningsprosjekt med pointer. Utkryssningen ble gjort i sin tid for å få frem individer med normale urinsyreverdier. Dalmatinerpopulasjoner i hele verden er homozygot for en defektmutasjon som gjør at de har høyere urinsyrenivå enn normalt, og kan danne uratkrystaller. Dalmatinere fra utkryssningsprosjektet, som ikke har høyt urinsyrenivå (gentestes som valper) blir referert til innen miljøet som "LUA" (low urin acid) individer, og en oppgir om de er heterozygote eller homozygote LUA.

Forekomst:

Siden lidelsen ikke alltid innrapporteres vet man ikke i dag nøyaktig forekomst. Helseundersøkelsen 2013 viste at i overkant av 5% hadde hatt urinstein.

Målsetting:

Man ønsker å redusere forekomsten av hunder som plages med urinsten.

Strategi:

- Man ønsker at kjente tilfeller av urinsten innrapporteres til avlsrådet slik at man kan holde en oversikt over forekomsten.
- Det er svært viktig at oppdrettere informerer sine valpekjøpere om anbefalt fôr og proteininnholdet i dette. Dette er beskrevet i klubbens valpehåndbok og på klubbens hjemmeside.
- Man ønsker at interesserte oppdrettere selv tar initiativ til bruk av LUA-dalmatinere (low urinary acid) i sitt avlsarbeid. En LUA som skal brukes i Norge bør være heterozygot LUA fordi de er flere i antall og en bedre sikrer variasjon i genpoolen. En bør prøve å unngå matadoravl på avlsdyr som er bærere av LUA gen. Avlsrådet har hatt en prosess med NKK om hvordan en kan registrere dalmatinere med genvarianten slik at dette fremgår i dogweb under helsefanene.

RAS for Dalmatiner

Bestemte rutiner må følges for gentesting av valpene for å få resultatet registrert. Avlsrådet kan gi detaljert informasjon om dette.

- Det bør utarbeides en avlsstrategi for hvordan man over noen generasjoner skal få spredt den normale genvarianten i populasjonen.

DØVHET

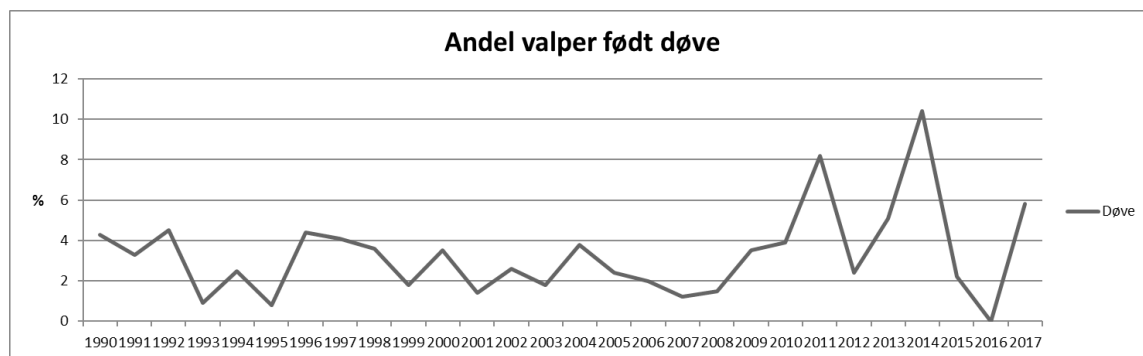
Man kjenner ikke med sikkerhet arvegangen til døvhhet hos dalmatiner. To fullhørende foreldre har fått døde valper, så det er ikke dominant nedarvning, og fordi døde foreldre kan få hørende valper, er det heller ikke enkel ressesiv nedarvning. Man tror det kan være multigenetisk, antagelig to forskjellige ressesive gener. Hunden kan være dobbeltsidig eller ensidig døv/hørende.

Det er høyst sannsynlig en sammenheng mellom pigmentering og døvhhet. Dette bekreftes bl.a. av genetikeren dr. Bruce Cattanach som summerer opp de forskningsresultater man i dag kjenner til. Dalmatineren har hvit bunnfarge som skyldes et recessivt s gen (sw). Dette genet som finnes i dobbel dose hos bl.a. dalmatiner, undertrykker pigmenteringen helt eller delvis. Hos fosteret vandrer pigmentdannende celler fra ryggmargen til bestemte posisjoner på kroppen.

Pigmentcellene vandrer også til det indre øret hvor de har en helt avgjørende funksjon for overføring av lydbølger til nerveimpulser. Pigmentcellene er dermed avgjørende for hørsel. Fordi et øre kan ha pigmentceller mens et annet ikke har, kan dalmatineren bli døv på ett, begge eller ingen ører. På sammen måte kan ett eller begge øynene bli upigmenterte (blå øyne) (hentet fra artikkel om døvhhet av Tyge Greibrokk). En mener det er sannsynliggjort at det er en sammenheng mellom døvhhet og blå øyne. En god pigmentering vil derfor redusere sannsynligheten for å få døde hunder, men heller ikke kunne fjerne denne helt. I Norge har vi ikke tilgjengelig utstyr for hørselstesting. Til tross for at majoriteten av norske hunder ikke hørselstestes, fødes det ikke flere døde i Norge enn f.eks Holland, der det er et krav at begge foreldrene er bilateralt hørende. Vår teori er at vi i større grad har en liberal holdning til mye tegning i hoderegionen, og at dette har hatt betydning for forekomsten av døvhhet. Hunder med patch (patch er en overpigmentering, der sw-genet ikke har medført fullstendig undertrykking av pigmenteringen) kan på grunn av overpigmenteringen med fordel inkluderes i avlsmateriale.

Forekomst:

Det forekommer døvhhet i rasen. Figur 7 viser trenden over andel valper som er født døde fra 1990-2017. Kurven varierer mellom 0 %-10,4%. De siste 27 år utgjør de døde ca 3 % av antall fødte valper.

RAS for Dalmatiner

Målsetting:

Man ønsker å holde forekomsten av dövhet på laveste mulig nivå, og jobber stadig med å finne best mulig løsninger for dette.

Strategi:

- Man fortsetter å registrere forekomsten av døde valper og det blir presentert i avlsrådets årsrapport.
- Det har til nå ikke vært mulig å hørsels-teste (BAER) hunder i Norge. Det er mulig å BAER-teste i Sverige. NKK vil oppfordre til at de avlshundene som benyttes i størst utstrekning BAER-testes.
- NDK anbefaler at valper som er konstatert bilateralt døde avlives. Dette fordi døde hunder med stor sannsynlighet vil utgjøre en fare for seg selv og sine omgivelser. NDK mener at risikoen for uhensiktsmessig adferd, i verste fall med tragisk utfall, vil være betydelig større hos døde hunder enn hos hørende hunder.
- Hunder med patch kan på grunn av overpigmenteringen med fordel inkluderes i avlsmateriale.

HOFTELEDDSDYSPLASI (HD)

HD er en lidelse hvor lårbenshodet og hofteskålen ikke er tilpasset hverandre optimalt. HD er en arvelig betinget sykdom med en "polygenetisk" arvegang.

Forekomst:

Forekomsten av HD har vært varierende de siste 20 årene i rasen, mellom 0 %- 20,9 % som vist i Figur 8. Majoriteten av dalmatinere med HD er avlest med grad C. Lidelsen blir ikke vurdert som et uttalt problem i rasen. De senere årene har HD prosenten gått opp. Dette har i stor grad med bedre røntgenutstyr og at en i større grad kan sette nøyaktig diagnose. (NKK har et webseminar på sin hjemmeside der de forklarer årsaker til at HD prosenten har gått opp for flere raser).

Målsetting:

Man ønsker å holde forekomsten av HD på lavest mulig nivå.

Strategi:

- Avlsrådet oppfordrer oppdrettere å røntge flere hunder for HD.
- Man fortsetter å registrere forekomsten av HD, og det blir presentert i avlsrådets årsrapport.
- Avlshunder skal være HD-frie (HD A og B). Man skal samtidig ta hensyn til HD-indeks og forsøke å avle på individer som til sammen gir en indeks på over 200.

ADULT RESPIRATORY DISTRESS SYNDROM (ARDS)

I begynnelsen av 1990 årene, dukket det opp en alvorlig lidelse i Finland. ARDS er et symptom på en lungesykdom hvor det for dalmatiner rasens del har vist seg at hundene dør før de er ett år gamle.

RAS for Dalmatiner

Forekomst:

Det er pr. i dag ikke født hunder i Norge som har utviklet ARDS.

Målsetting:

Man ønsker å unngå at det blir født hunder med ARDS i Norge.

Strategi:

- Kjente anleggsbærere og de neste 5 generasjoner er utelukket fra avl. Inntil 7. generasjon skal slike linjer ikke krysses (tillatt med parring mellom 6. og 7. generasjon). Det er nå også utarbeidet en DNA test, slik at det er mulig å teste for lidelsen.

RENAL DYSPLASI (RD) /NYRESVIKT

RD er en medfødt misdannelse i nyrene som utvikler seg over tid til en total nyresvikt. RD kan bare diagnostiseres med sikkerhet ved at man tar en vevsprøve av nyrebarken ved obduksjon av den døde hunden. RD har usikker nedarving.

Forekomst:

Avlsrådet er kjent med at 8 hunder er avlivet av nyresvikt siden 2000 og fram til d.d. Alle hundene ble avlivet i ung alder og halvparten av disse er obdusert. Noen av hundene er nært beslektet, men det er ingen "rød tråd" i stamtavlene. Det kjennes også til noen utenlandske hunder som har norsk far eller mor som er avlivet av nyresvikt i ung alder

Målsetting:

Man ønsker å holde oversikt over forekomsten av RD.

Strategi:

- Avlsrådet i NDK har inngått et samarbeid med Frode Lingaas ved Veterinærhøgskolen i Oslo og har blitt enige om følgende:
 - NDK sørger for at nødvendig informasjon når ut til eiere og oppdrettere.
 - NDK sørger for å registrere og følge opp nye tilfeller ved å stimulere til og bidra til prøvetaking, samt sikre god diagnostisering av alle nye tilfeller som måtte dukke opp. Dette for å lære mer om årsaker, samt sikre materiale til forskning nasjonalt og i samarbeid med andre land.
 - Det skal arbeides for å få gode rutiner for innsendelse av prøvemateriale av syke hunder og deres foreldre.
- Det er utarbeidet et skjema som skal følge blodprøver med informasjon om hva slags prøver som er nødvendige:
 - Serumprøver til hjelp i diagnostikk
 - EDTA-prøver for DNA-analyse
 - Stimulere til at det blir tatt nyrebiopsier fra hunder som er avlivet
- Norsk Dalmatiner Klubb bekoster utgifter i forbindelse med blodprøver og nyrebiopsier der det er mistanke om nyresvikt. Dette må skje i nært samarbeid med avlsrådet.

RAS for Dalmatiner

- Det finnes i dag en utvidet urinanalyse som viser hvor effektiv filtreringen er i nyrene. Denne vil da gi en indikasjon på nyrefunksjonen, og kan benyttes, hvis man ønsker å bruke en hund i avl, som har RD tilfeller i nær slekt.
- Det er foreløpig ikke bestemt avlsrestriksjoner i forhold til RD, men det anbefales at hunder som har gitt lidelsen ikke benyttes i avl. Videre at nære slektninger benyttes med forsiktighet.

WOBLER SYNDROM HOS HUND

Wobbler er en samlebetegnelse for en rekke tilstander som kan oppstå i nakken og som medfører innsnevring av ryggmargskanalen med trykk på nervene der.

Forekomst:

Avlsrådet har fått innrapportert sju sikre tilfeller av Wobbler de siste 20 år. Tilfellene er sporadiske med individer som til en viss grad er i slekt.

Målsetting:

Man ønsker å holde oversikt over forekomsten av Wobbler.

Strategi:

- Man ønsker at kjente tilfeller av Wobbler innrapporteres til avlsrådet slik at man kan holde en oversikt over forekomsten.
- Man har foreløpig ingen avlsrestriksjoner men understreker viktigheten av at oppdrettere er aktive der det er mistanke om lidelsen, og gjør sitt for at hunden skal få en sikker diagnose.

OSTEOCHONDROSE HOS HUND (OCD)

Osteochondrose er en vekstforstyrrelse i leddbrusken som viser seg hos hunder som vokser.

Forekomst:

Man har ingen sikker status på antall tilfeller i rasen. Helseundersøkelsen fra 2013 viste at 13 hunder hadde osteochondrose, hvilket er under 5%. De fleste hadde OCD i skulderleddet.

Målsetting:

Man ønsker å holde oversikt over forekomsten av OCD.

Strategi:

- Man ønsker at kjente tilfeller av OCD innrapporteres til avlsrådet slik at man kan holde en oversikt over forekomsten.
- Hunder behandlet for OCD skal ikke anvendes i avl.
- Avlsrådet vil informere oppdrettere om diagnostiserte tilfeller i avlsdyrets nære slekt.

DVERGVEKST (OSTEOCHONDROSDYSPLASI)

Dvergvekst er en genetisk basert feilutvikling av forbeiningen i skjelettet. Lidelses nedarves høyst sannsynlig enkelt recessivt.

Forekomst:

Man kjenner til tre tilfeller av dvergvekst hos norske dalmatinere, et i 2003 et i 2009 og et i 2015

RAS for Dalmatiner

Målsetting:

Man ønsker å unngå at det blir født hunder med dvergvekst i Norge.

Strategi:

- Man anbefaler å unngå dobling av teoretiske bærere da man ikke vet hvilke hunder som kan bære genet videre. Det finnes i dag mange teoretiske bærere blant rasens mye brukte avlsdyr. Avlsrådet har oversikt over hvilke hunder som i dag er teoretiske bærere og kan derfor gi informasjon om dette.
- Man ønsker at tilfeller av dvergvekst innrapporteres til avlsrådet.
- NDK har inngått et samarbeid med University of Helsinki, Faculty of Veterinary medicine, Canine Genetic Studies, for om mulig finne genet som forårsaker lidelsen. Det anbefales at det tas blodprøver av affisert hund, dens foreldre og søsken, og at disse sendes til Finland. Kostnader knyttet til prøvetaking og forsendelse dekkes av NDK.
- Rutine ved mistanke om dverg:
 - NDK sørger for at nødvendig informasjon når ut til eiere og oppdrettere.
 - NDK sørger for å registrere og følge opp nye tilfeller ved å stimulere til og bidra til å sikre god diagnostikk av alle nye tilfeller som måtte dukke opp.
 - Prøvetaking av affiserte hunder, deres foreldre og søsken
 - Dette for om mulig finne genet som forårsaker lidelsen
- Norsk Dalmatiner Klubb bekoster utgifter i forbindelse med blodprøver og forsendelse. Dette må skje i nært samarbeid med avlsrådet.

MEGAOESOPHAGUS (MO)

Dette er en lidelse hvor musklene i spiserøret ikke fungerer som de skal. Lidelsen er uten tvil arvelig og sannsynlig multigenetisk.

Forekomst:

Lidelsen har blitt rapportert i fem kull i perioden 1990-2017. Tallet kan være høyere da symptomene kan være såpass milde at valpen overlever.

Målsetting:

Man ønsker å holde oversikt over forekomsten av MO.

Strategi:

- Man ønsker at kjente tilfeller av MO innrapporteres til avlsrådet.
- Det er i dag ingen avlsrestriksjoner annet enn at man unngår å avle på diagnostiserte tilfeller.

Forekomst av reproduksjonsproblemer.

Det finnes per dags dato (2018) ingen reproduksjonsproblemer i rasen.

RAS for Dalmatiner

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

- Man prioriterer å fokusere på og redusere forekomsten av atopi/allergi, og setter dette som et kortsiktig og langsiktig mål for avlsarbeidet i rasen.
- Man vil fortsette å holde oversikt over forekomsten av defekter/feil, urinsten, døvhet, HD, RD/nyresvikt, Wobblers, OCD, dvergvekst og MO slik at syke hunder utelates fra avl.
- Avlsrådet vil følge opp samarbeidet med NVH /Frode Lingaas med tanke på nyresvikt, samt det finske forskerteamet på University of Helsinki, Faculty of Veterinary medicine, Canine Genetic Studies, i forhold til dvergvekst (osteochondrodysplasi).
- LUA: Det bør utarbeides en avlsstrategi for hvordan man over noen generasjoner skal få spredt den normale genvarianten i populasjonen
- Avlsrådet vil fortsette å gi råd i forhold til avl på hunder beslektet med kjente eller teoretiske bærere av overfor nevnte lidelser.

Prioritering og strategi for å nå målene

- Man vil fortsatt opprettholde fokus på forekomst av atopi/allergi.
- Bortsett fra allergier, er andre sykdommer/lidelser så lite utbredd i rasen at man i øyeblikket (2018) kun anbefaler å unngå bruk av affiserte hunder, samt dobling av mistenkte bærere. Avlsrådet har god oversikt, men det er viktig at nye tilfeller blir innrapportert.
- Det er innført et rapporteringsskjema som skal sendes avlsrådet av kull ved 3 års alder for kartlegging av mulige sykdommer. Dette har vært innført siden sommeren 2013. Det er også lagt inn et skjema på klubbens hjemmeside der valpekjøpere kan rapportere inn lidelser hos sin hund.
- Norsk Dalmatiner Klubb bekoster utgifter i forbindelse med blodprøver og nyrebiopsier der det er mistanke om nyresvikt. Dette for å få en sikker diagnose og deretter kunne lære mer om årsaker, samt sikre materiale til forskning nasjonalt og i samarbeid med andre land.
- Norsk Dalmatiner Klubb bekoster utgifter knyttet til prøvetaking av hunder med diagnosen dvergvekst (osteochondrodysplasi) samt dennes foreldre og søsken. Dette for om mulig finne genet for lidelsen.

Mentalitet og bruksegenskaper

Mentalitet og bruksegenskaper i forhold til rasestandarden

«Trivelig temperament, vennlig, ikke sky eller nølende, uten nervøsitet eller aggresjon. Livlig, vennlig, lojal, uavhengig og lett dressert. Liker vann og utendørs aktiviteter. Den har tydelige jakthund-instinkter» (Jfr. revidert rasestandard fra 2015)

Norsk Dalmatiner ønsker å beskrive noen særtrekk utover det som står i standarden.

RAS for Dalmatiner

- Dalmatineren er en glad, familiekjær, tilstedeværende, sosial og lojal hund med et entusiastisk hilserituale.
- Det er typisk for dalmatineren at den varsler når fremmede nærmer seg huset, tomten eller bilen
- Dalmatineren er en allsidig og arbeidsvillig hund, uten å være en typisk tjenestehund
- Dalmatineren er aktiv og nysgjerrig. Den er ofte leken og vital opp i høy alder.
- I rasestandarden står det at den har tydelige jakthundinstinkter. Dalmatineren er ingen typisk jakthund og det er ikke ønskelig at disse egenskapene er for sterke. Derimot legges det vekt på at dalmatineren skal ha en «liten radius» rundt sin flokk. Det er ikke ønskelig at den løper av gårde for å jage.
- Dalmatiner regnes som en selskapshund, og de fleste valper blir derfor solgt til familier som ønsker seg akkurat det. Dette er ofte mennesker med liten eller ingen tidligere erfaring med hund. Gode familiehunder må være vennlige, åpne, tolerante og trygge, med liten kamp og jaktlyst. De blir ofte utsatt for velment «feilbehandling», og dette må de tåle uten å bli nervøse eller aggressive. De bør heller ikke ha en for sterk kjønnsdrift, da dette ofte fører til oppførsel eiere synes er vanskelig å kontrollere. Man vil konkludere med å si at familiehunder er den kategori hund som er mest etterspurt, og hvor det forlanges ekstra god mentalitet.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

- Målet er å opprettholde en rase med de nevnte mentale egenskapene.

Prioritering og strategi for å nå målene

Man ønsker å utelukke nervøse, aggressive, skye og svært hormonelle hunder i avl. Det er derfor viktig at oppdrettere og hannhundeiere vurderer sine avlsdyr med tanke på dette.

Mental-test av avlsdyr er et godt hjelpemiddel hvis man som oppdretter ønsker å få vite mer om hundens egenskaper i dette henseende. Avlsrådet oppfordrer oppdrettere til i større grad å mentalteste sine avlshunder. Det er ingen krav til test av avlsdyr i dag.

Atferd

Atferdsproblemer

Atferdsproblemer hos hunder er en av de største årsakene bak avlivning og omplassering. Man ser også at atferdsproblemer hos hund varierer med rase, og man kan derfor si at atferd er arvelig. Hvor stor arvbarhet atferd har varierer med hvilke atferds trekk vi tenker på.

I helseundersøkelsen fra 2013 oppga 89% at de var godt eller meget godt fornøyd med hundens generelle adferd. 37% karakteriseres om usikre i noen situasjoner. Hundeaggresjon forekommer og cirka 14% oppga at hunden ofte viser aggressive signaler/utagerer mot andre hunder når de er i bånd. Cirka 5% oppgir at hunden sloss når den var løs sammen med andre hunder av samme kjønn. Av de hannhundene som er kastret oppgir majoriteten at adferd var årsaken til kastreringen. Den rapporterte frekvensen på knurring på fremmede ligger på ca 2,6%. Cirka 8% av hundene har angst for skudd og cirka 13% rapporterer om angst for fyrverkeri. Halvparten av

RAS for Dalmatiner

hundene i undersøkelsen bjeffet på dørklokka, og cirka 30% bjeffer når noen går forbi hus eller hage. Cirka 17% vil løpe etter vilt.

Hundeaggresjon, stress og nervøsitet er atferd man ikke ønsker i rasen.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

- Siden disse atferdsproblemene har ganske høy arvbarhet, anbefales at hunder med atferdsproblemer ikke brukes i avl.
- Man ønsker å ha fokus på å avle familiehunder som er robuste nok til å tåle litt velment feil behandling.
- Man vil også ha fokus på at høyt hormon og/eller stressnivå kan øke sjansen for at hunden utvikler hundeaggresjon

Prioritering og strategi for å nå målene

- Helseundersøkelsen i 2013 viste at 37% viste noe usikkerhet i noen situasjoner, og cirka 14% oppga at hunden ofte viser aggressive signaler/utagerer mot andre hunder når de er i bånd. Cirka 5% oppgir at hunden sloss når den var løs sammen med andre hunder av samme kjønn.
- Hundeaggresjon, stress og nervøsitet er atferd man ikke ønsker i rasen.
- Ha fokus på utfordringene og være spesielt oppmerksom på nervekonstitusjon og hundeaggresjon
- Man oppfordrer oppdrettere og særlig hannhundeiere om å vurdere sine avlsdyr nøye.

Eksteriør

Eksteriørbedømmelser

Et velbalansert og harmonisk helhetsinntrykk med effektive og kraftfulle bevegelser er det man ønsker skal vektlegges i bedømmelsen av en dalmatiner. Man har alltid sett på hundens anatomi og bevegelsesmønster som viktigere enn rasedetaljer som flekkmønster. En god tegning med ren farge, er prikken over i èn. Raseklubben utarbeidet i 2002 et rasekompendium som oppdretterne stilte seg bak. Dette er revidert i 2018 og er nå i tråd med standarden som ble godkjent i 2015. Man anbefaler oppdrettere og andre interesserte å lese dette.

Kvaliteten på dalmatineren i Norge må sies å være bra, takket være oppdrettere som har lagt ned mye arbeid og engasjement i avlsarbeidet. Ikke desto mindre finnes det klart forbedringspotensial.

Fokusområder:

- Man ønsker særlig fokus på en velbalansert helhet med god funksjon.

RAS for Dalmatiner

- Man ønsker også et fokus på frontkonstruksjon og forbedring av denne, samt et tilstrekkelig sterkt bakstell.
- Den nye standarden vektlegger tegningen, og detaljer knyttet til denne, i større grad enn tidligere. Det er viktig at tegningen ikke tillegges for stor betydning, da rikelig tegning, særlig i hoderegionen, tenkes å ha helsemessige fordeler knyttet til døvhet.

Overdrevne eksteriørtrekk

Det finnes ingen overdrevne eksteriørtrekk som innebærer risiko for helseproblem hos rasen.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

- Man oppfordrer oppdrettere til å vurdere sine avlsdyr nøye med tanke på rasens standard.
- Man ønsker å gjennomføre et beskrivningstreff for oppdrettere og medlemmer av NDK. Dette kan være en god hjelp til å lære å bedømme en hunds anatomi i forhold til standarden.
- Det ble avholdt en temakveld for dommere i 2016. Man ønsker å ha en dommerkonferanser/temakveld i løpet av de nærmeste årene. Dette for å kunne formidle hva ønskes vektlagt m.h.t. eksteriøret i vår rase, samt få tilbakemeldinger fra dommere.

Prioritering og strategi for å nå målene

- Man oppfordrer alle oppdrettere av rasen til å lære seg rasestandarden.
- Avlsrådet arbeider med å arrangere nevnte arrangementer.

Oppsummering

Prioritering av viktige kortsiktige og langsiktige mål.

Norsk Dalmatiner klubb ønsker å avle frem friske og funksjonelle dalmatinere, som er i tråd med rasestandarden, og som er til glede for sine eiere og sine omgivelser. For å oppnå dette ønsker vi å ha fokus på noen områder. Disse diskuteres på klubbens årlige oppdrettermøte.

Unngå matador-avl

En avlshund, både norske- og utenlandsregistrerte, bør ikke ha flere avkom etter seg enn tilsvarende 5 % av antall registrerte hunder i rasepopulasjonen i en 5 års periode. Hos dalmatineren, både hanner og tisper, tilsvarer dette 30-40 avkom med dagens registreringstall.

Holde innavlsgraden på/under 6,25 %.

Ved planlegging av et valpekull bør innavlsgraden være mindre enn 6,25%. Ved for høy innavlsgrad dobler man på de like genene hos avlsdyrene.

RAS for Dalmatiner

Sykdommer og defekter

For å unngå disse er det viktig at man ikke avler på syke hunder. Man er helt avhengig av at sykdomstilfeller av alvorlig art blir innrapportert til avlsrådet.

Atopi/allergi: Strategi for å oppnå en reduksjon av forekomst av atopi/allergi er å unngå å bruke syke dyr i avl, og bruke søsken og foreldre av syke hunder med stor forsiktighet.

Nyresvikt: opprettholde samarbeidet med NVH og Frode Lingaas, følge tidligere beskrevne rutiner.

Dvergvekst: Opprettholde samarbeid med University of Helsinki, Faculty of Veterinary medicine, Canine Genetic Studie og følge tidligere beskrevne rutiner.

LUA: Det bør utarbeides en avlsstrategi for hvordan man over noen generasjoner skal få spredt den normale genvarianten i populasjonen

Helseundersøkelse: NDK planlegger å gjennomføre en ny helseundersøkelse i løpet av 2021-2022

Helseskjema: det er opprettet et helseskjema på klubbens hjemmeside der eier kan melde inn sykdom hunden måtte ha. Opplysningene går direkte til Avlsrådet.

Kullrapporter: Opprettholde praksis for kullrapporter ved 3 måneder og 3 år.

Fokus på mentale egenskaper

Da dalmatiner regnes som en familie og selskaphund, er det viktig at man har fokus på de mentale egenskaper som trengs for å fungere godt i denne rollen. Oppdrettere må være bevisst på de rasetypiske egenskapene.

Fokus på adferd

For å unngå problemadferd innenfor rasen, bør man ikke bruke hunder med atferdsproblemer i avl. Eksempelvis hunder med hundeagresjon, høyt stressnivå eller nervøsitet. Hunder med sterk kjønnsdrift kan også være et problem for mange eiere.

Det anbefales at flere dalmatinere mentaltestes.

Kunnskap om eksteriør

Avlsrådet vil avholde et beskrivningstreff for oppdrettere og andre interesserte. Dette for at en skal lære "å se" en god dalmatiner, rasestandarden vil stå i sentrum. Man vil også avholde dommerkonferanser/temakveld for dommere, for å kunne formidle til dommere viktigheten av en velbalansert, harmonisk bygget hund med det korrekte bevegelsesmønster.

Hannhundeiers ansvar

Man mener det er svært viktig at hannhundeiere holder seg orientert om hundens avkom, og gir sine opplysninger uoppfordret videre til interesserte oppdrettere som ønsker å benytte hunden i avl. Dette innebærer informasjon om antall avkom, rasespesifikke defekter, helsetilstand, gemytt, osv. Slik kan interesserte oppdrettere få alle fakta om hundens avlsresultater, og et mye bedre grunnlag for å vurdere om denne hannen passer til tispas de skal pare.

Åpenhet blant oppdrettere

RAS for Dalmatiner

Det viktigste er at oppdretterne er ærlige seg imellom vedrørende sykdommer, mentalitet og defekter på sine valper. Dette bidrar til en sunnere avl.

Praksis for offentliggjøring av kullrapporter i klubbens medlemsblad og hjemmeside opprettholdes.

Plan for videre arbeid i klubben

Rasespesifikk avlsstrategi skal gjøres tilgjengelig for klubbens medlemmer på klubbens hjemmeside. Videre vil vi evaluere denne hvert år i forbindelse med oppdrettermøte.

Avlsstrategien skal revideres om 5 år.